

ZAKON O VISOKEM ŠOLSTVU - PREDLOG KONCEPTA

(16. februar 2015)

V predlogu koncepta Zakona o visokem šolstvu (v nadaljevanju: Predlog), ki ga je objavilo Ministrstvo za izobraževanje in šport dne 16. februarja 2015 in je ob objavi spodbudilo k razpravi o njem – zbira komentarje in mnenja k predlogu – želimo vnovič opozoriti na terminološke napake, na katere smo sicer opozorili že ob obravnavi predloga zakona v letu 2011. Gre predvsem za izraza 'polni' in 'delni' študij.

Predlog – zaradi »nezagotavljanja kakovosti kot tudi manjšega interesa« - odpravlja 'izredni študij', tak, kot je veljal do sedaj. Namesto tega navaja Predlog, da se bo na javnih visokošolskih zavodih izvajal samo 'polni' in 'delni' študij – 'delni' študij se bo od 'polnega' razlikoval le po dolžini študija. (Str. 25, poglavje 3: Struktura študija in visokošolskih kvalifikacij). Pri tej spremembi naj bi se Predlog, tako pojasnjujejo, zgledoval po večini EU držav. V podrobnejši obrazložitvi (str. 27) Predlog pove, da bo letnik študijskega programa obsegal 60 ECTS; 'redni' študij s polnim obsegom (polni študij) bo na leto znašal 60 ECTS, prilagojena oblika izvajanja (delni študij) pa 30-45 ECTS na leto; to pomeni, da bo delni študij trajal dlje, saj se obseg študija (število ECTS za letnik) ne bo razlikoval.

Vsekakor je treba Predlogu šteti za dobro, da opušča izraz 'izredni študij', vsaj v tem pomenu, ki je s tem izrazom označeval izobraževanje odraslih. To je v skladu s strategijo vseživljenjskosti učenja, saj leta določa, da so vsa področja študija mogoča in naj bi bila enako pomembna, enakovredna in enakopravna. Gre za faze življenjskih obdobij, v katerih lahko študij poteka tako v fazi, ko posameznik še ni prekinil nepretrganega izobraževanja in je torej še v fazi 'začetnega izobraževanja' (angl. 'initial education'), kot tudi kasneje, ko je že prekinil začetno (kontinuirano, nepretrgano) izobraževanje in se vključuje v izobraževanje (študij) v fazi, ki jo imenujemo 'nadaljevalno izobraževanje' (angl. 'continuing education'). Predlog v tem sicer ni povsem dosleden, saj še zmeraj šteje 'polni' študij za 'redni' študij, kar bi za 'delni' študij pomenilo, da ni 'reden'. Je torej spet izreden, čeravno se Predlog temu izrazu izogne.

Že navedeno pojasnilo, da se Predlog zgleduje po večini EU držav, ni točno; tega, kako se izvaja v večini držav EU Predlog sicer ne pojasnjuje. Zato moramo to pojasniti mi. V večini držav EU in tudi po svetu se tak študij imenuje 'part-time' študij, kar pomeni, da se študij izvaja z *manj kot polnim časom* ali z delom polnega časa (part-time), za razliko od full-time študija, ki se izpelje s *polnim časom*. Torej se part-time študij (po Predlogu 'delni' študij) pri nas ne izvaja tako, kot razlaga Predlog, da se izvaja v državah EU, to je, da se le podaljšuje dolžina študija.

Še zlasti za visokošolski študij odraslih velja, da ta sploh ne poteka (celo ne sme potekati) na način kot je običajen za izobraževanje otrok in mladine. Odraslim ni potrebno 'odpredavati' celotne vsebine študija 'v živo', torej jim ni treba poslušati vseh predavanj, kot so določena v programu študija s 'polnim' časom. Podlaga za to je andragoško spoznanje, da se odrasli ne uči enako kot otrok in mladostnik (znano je, da je odrasli 'dober učenec, a slab šolar'). Odrasli je praviloma, kar je znanstveno potrjeno, bolj kot otrok in mladostnik motiviran za študij, saj se bolj zaveda, da se uči zase in za svoje jasno izoblikovane cilje. Zato za visokošolsko izobraževanje odraslih velja, da se pri njem bolj uporabljajo fleksibilnejše učne poti, kar omogoča individualno prilagajanje trajanja študija in formalno prilagoditev 'tempa' študija posamezniku, priznavanje poprejšnjega študija in po drugih poteh pridobljenega znanja, izbirnost in omogočanje drugih alternativnih študijskih poti, več samostojnega študija in samostojne uporabe

študijskih gradiv itn. *Fleksibilnejša izpeljava* študija ne obsega le študija za doseganje posameznih stopenj (diplome), temveč tudi študij drugih vsebin zunaj ožjega in formalnega študijskega programa, modulov, vključitev specialnih tečajev doma in v tujini itn., ki so lahko pomembni bodisi z zornega kota kandidatove zaposljivosti bodisi iz drugih smotrov, kot so npr. širjenje splošne izobrazbe, priprava na nadaljnji študij, sodelovanje v programih lokalne skupnosti ipd. *Alternativne študijske poti* so tiste, ki bodisi omogočajo priznavanje poprejšnjega učenja in znanja, ki še ni bilo javno formalno potrjeno (torej neformalnega in aformalnega) bodisi olajšujejo prehode med posameznimi stopnjami ali smermi študija. Takšni postopki se izpeljejo s pomočjo posebej izoblikovanih standardov in postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poprejšnjega učenja in tako pridobljenega znanja (UPZ) in se jih lahko uporabi bodisi pri vstopanju v visokošolski program bodisi za pridobitev stopnje ali celo za priznavanje kvalifikacije na podlagi kompetenc, pridobljenih po netradicionalnih poteh, za dele programa, npr. predmetov. V visokoškolskem študiju se način in potek študija, bolj kot na nižjih stopnjah izobraževanja (primarni, sekundarni), čedalje bolj *deformalizira*. Pri izobraževanju se postopoma opuščajo in sproščajo zahteve glede kraja in časa izpeljave programa in administrativnih zahtev. Poglejmo, kaj to pomeni! *Kraj*: izobraževanje (učenje, študij) lahko poteka dislocirano, zunaj izobraževalne ustanove, na daljavo, prek e-tehnologije, kombinirajo se lahko programi ali deli programov različnih institucij itn. *Čas*: program se lahko opravlja po delih, z drugačno postopnostjo kot se zahteva v standardni izpeljavi (hitreje, počasneje, v drugačnem zaporedju). *Administrativne zahteve*: če kandidat izkaže zahtevano znanje v postopku UPZ, odpadejo administrativne zahteve po vpisu v program, obiskovanju predavanj, umestitvi v razred ali študijsko skupino itn. Pomembno možnost za povečanje prožnosti dajejo tudi izbirni predmeti na lastni ali drugih visokošolskih ustanovah. Takšne značilnosti visokošolskega študija odraslih so opisane v 'Strategiji vseživljenjskosti učenja v Sloveniji', ki jo je leta 2007 sprejelo Ministrstvo za šolstvo in šport. (Poglavje 6.4, str. 24-25). Takšen študij ni manj vreden, kot bi sklepal marsikdo, ki ni seznanjen s filozofijo izobraževanja odraslih. Prav nasprotno: je učinkovitejši, odraslemu človeku edini ustrezen, in zato boljši. To je študij, iz katerega so izločene vsebine, ki so zaradi razvijanja umskih zmogljivosti in osebnosti mladega človeka še potrebne pri izobraževanju mladih. Vsebine študija odraslih so zvedene na znanje in izkušnje, ki so za posamezen predmet bistvene, medtem ko je 'polni' študij mladih poln tudi mnogih vsebin, ki za predmet niso najbolj bistvene (so pa v programu zaradi specifičnih potreb otrok in mladine).

Iz navedenega lahko sklepamo, da uporaba izrazov 'polni' in 'delni' študij ni dobra, saj ne označuje celotnega pomena, ki ga želimo izraziti z besedama, to je, da je lahko študij v polnem času ali v skrajšanem času (v primerjavi s polnim časom). V angleščini to izrazijo tudi z imeni: 'ful-time' in 'part time'. Torej bi lahko v slovenščini rekli: s 'polnim časom' in 'z manj kot polnim časom', kar pa je nekoliko nerodno. Zato je treba najti najustreznejše poimenovanje; ponuja se nekaj možnosti:

- > študij s polnim časom – študij s skrajšanim časom ali študij z manj kot polnim časom;
- > študij s polnim časom – časovno prilagojen študij ali časovno skrajšan študij;
- > študij s polnim časom – 'odraslim prilagojen študij'.

Če se odločamo med navedenimi možnostmi, je za nas najustreznejša tretja, to je 'odraslim prilagojen študij'. S tem izrazom bi vpeljali terminološko novost ne le v EU, temveč v vsem svetu.

Če bomo vztrajali pri izrazu 'delni' študij, bomo – poleg tega, da izraz 'delno' označuje nepopolnost (študija, programa in njune izpeljave), ne pa njegovo podaljšanje – izjema v svetu in v Evropi. Tega si pa v Sloveniji gotovo ne želimo. Za primerjavo navedimo še, kako imenujejo 'part-time' študij v treh drugih evropskih jezikih; nemščina – 'Teilzeitstudium' in 'Teilzeitunterricht', francoščina – 'etude a temps parcial', italijanščina – 'educazione a tempo parziale'. V vseh primerih se govori o času, ki je delen ali

krajši; ne govorijo pa o podaljšanosti časa za izpeljavo programa, kot označuje 'delnost' Predlog našega ministrstva.

Zato v Andragoškem društvu Slovenije ne le predlagamo, temveč tudi zahtevamo, da se navedeni izrazi v Predlogu popravijo, kar pomeni zlasti, da se opusti izraz 'delni' študij in uporabi ustrežnejšega, po naše mnenju pa je to izraz **'odraslim prilagojen študij'**.